

Якщо хочеш дізнатися хто є хто, навколо тебе - починай організовувати виставку (трохи чи не з народної творчості)

Післямова до національної експозиції «Український дім»

Висновки, як кажуть: робити - ніколи не пізно. Головне їх - зробити. А ще важливо - подивитись на усе що робиш - з боку. Однак, останнє можливо тільки після того - коли вийдеш, так-би мовити «з процесу» та добре «охолонеш»! Відчув що саме так і сталося - тому й пишу...

Спочатку була ідея, потім слово, а вже відтак - дія

Сказати, що ідея участі української національної експозиції у Міжнародній виставці, особливо, коли така виставка проходить 20 років поспіль, нова - збрехати: і собі і людям.

Однак, виявилось, що людей, які «мріяли» й «хотіли», саме такого формату презентації учасників з України, з кожним днем настання такого дійства - з'являлось все більше і більше. А коли стало ясно, що участь українських видавців та авторів у 21-й Міжнародній виставці-ярмарку та літературному фестивалі Book World Prague - 2015, точно відбудеться - майже всі мрійники, раптом стали - реальними... ініціаторами. А ті, хто не став останніми - чомусь приміряли себе в роль критиканів, вирішивши, що нехай дилетанти спробують, а ми подивимось, що з цього вийде.

Головна ж біда не в тому, що за справу взялись дилетанти (бо організувати сільськогосподарську і книжкову виставку - різниця, як відомо), а в тому, що критикани, які повірили, що саме вони є спеціалістами по книжкових форумах, за 20 років так нічого, самі й не зробили, не рахуючи, звичайно «концертів для українців», аукціонів та інших, дрібних інтриг.

Натомість останньому, все ж передувала ідея - не просто спостерігати чергову «відсутність України на міжнародному заході», про що два десятки років констатували ЗМІ, але все ж таки спробувати долучити першу до презентації української літератури, українського слова та українського духу, в самому серці Європи. Сказати, що це було легко зробити - буде неправда.

Починав з українських чиновників, хоч і не надіявся на допомогу від держави, особливо - з урахуванням ситуації з Кримом та на Сході України. Однак, формально, про наміри повідомив письмово, а на відсутність відповідей по більшості своїх звернень, на яку чиновники мали майже рік часу - махнув рукою, адже проголосити проєвропейський вибір та йти ним - велика різниця.

Причину бачу в одному - коли великим: дядькові чи тітці від влади пише простий українець з Чехії, практично з кухні, то перші, просто переконані - нічого подібного зробити неможливо, адже - «нема коштів», «фінансування урізано», «в країні війна» і т.д. Аналогічне відчуття було й після візиту до місцевих дипломатів, які ймовірно вирішили, що ходоки-ініціатори: «швидше за все побрикаються - й заспокояться» (адже не багато поробиш без грошей).

Натомість, здивували, ніби зацікавлені в участі у міжнародній книжковій виставці, такі суб'єкти, як: ГО «Форум видавців» зі Львова, видавництво «Ліра» з Ужгорода чи видавництво «Фоліо» з Харкова, які ніяк не реагували на низку листів на свою адресу (хоч останні, спочатку ніби й погодились на участь у виставці-ярмарку), створюючи відчуття, що пишеш, буквально - в пральню, а не до культурної інституції! Така ж «оказія» й з Комітетом з питань культури та духовності Верховної Ради України - чи то на секретарях економлять чи багаточисельні консультанти й помічники - безграмотні. Але, це тема іншої розмови...

Організаційна Рада, як інструмент переводу ідей та слів у практичну площину

Для вирішення конкретного питання чи виконання якогось важливого завдання - найкраще організуватись та створити постійно діючий орган, в який доцільно зібрати однодумців та тягнути, як кажуть - в одному напрямку. Адже, організувати підготовку та проведення 4-х денної виставки у Празі, за участі українських учасників - це дещо інше, ніж організувати кількогодинний концерт, об'явами про які, буквально рясніють афіші, мережа Інтернету та навіть сайт Посольства України, де також - роздають рекламні запрошення (ніби вони філіал каси з продажу квитків)!

Складається враження, що всі артисти України, полишивши фінансово слабу та розбиту війною, неньку-державу - подались гастролювати Європою, буквально, «в пошуках» грошовитих земляків. Шкода, правда, що ніхто, включаючи й десятки організаторів-українців, які стали промоутерами талантів з України - не аналізують кількість... напівпорожніх залів на таких та

відмінених концертів й аналогічних заходів, які анульовано, через накладки (буквально: на інші таланти) та невелику кількість проданих квитків на такі. Однак, це тема іншої розмови...

Отже, сама ідея створення Організаційної Ради, як показав її досвід роботи - крок у вірному напрямку. Саме такий формат - дозволив діяти: колегіально, компетентно, оперативно. Сюди ж й затвердження Прес-служби та завдань для неї, з якими остання - непогано справилась.

Натомість, формування Творчої групи, склад якої наповнювався, виключно за згодою, тобто на добровільних засадах - зазнало певної диспропорції, коли, практично, весь тягар підготовчої роботи взяла на себе - одна людина, нехай і чоловічої статі.

Причина, вважаю - в амбіціях «надлюдей», якими силяться бути окремі україністи та неукраїністи, а також, в переконаності останніх: що організатори - геть некомпетентні та, навіть безграмотні істоти, роль яких, передусім, купити виставкову площу для презентації творів українських авторів та торгове місце для продавців привезених книжок. Саме цю роль було відведено організаторам, про що йшлося в одному з листів від... неукраїністки. Більше того: прикро, але за весь час підготовки до виставки-ярмарку, мало хто з українців/неукраїнців долучився до підтримки Організаційної Ради та національної експозиції «Український дім» на подієвій сторінці у Фейсбуці, не кажучи вже про відмову у національних атрибутах, якими прикрашали одяг не тільки волонтерів але й гостей павільйону. Однак, це окрема розмова...

Літературний фестиваль та презентація авторів або чому видавець, на відміну від автора, їздить Мерседесом

Коли будучи на Виставкомі отримав, як співорганізатор - Каталог виставки та Програму літературного фестивалю, звернув увагу, що остання, навіть за об'ємом, більша від першого (такі дається взнаки дилетантство). Коли вникнув, то стало ясно, що творча складова такого форуму - важливіша за саму виставку та, особливо - за ярмарок, з розпродажу книжок.

Натомість, через запізніле подання заявки від українських учасників (17 березня 2015 року, тобто 2 дні після офіційного припинення прийому Заявок!), до літературної Програми, включаючи друковану версію - не потрапив жоден автор з України: ані до рубрики авторів національної експозиції, ані до рубрики «Закордонні автори». Зате, коли перекладену (на чеську мову) Програму національної експозиції «Український дім», вдалось переслати на Виставком, то такій кількості запланованих нами акцій (для порівняння, Програма ХІ Київської міжнародної книжкової виставки (21-24 травня 2015 р.) має... не набагато більше пунктів) здивувались, але вибачились - що розмістити нічого вже не вдасться, навіть на веб-сторінці Виставкому.

Ось де здавалось би могли проявити себе в повній мірі - «досвідчені» та недилетанти, тобто україністи й неукраїністи, в тому числі й з Чеської асоціації українців! І якби не ініціатива, фактично, керівника Творчої групи - щодо створення, бодай сторінки на Фейсбуці (непередякуємо, мабуть - Марку Цукербергу), то з презентацією українських авторів - було б зовсім... ніяк! Останні ж обмежились тільки презентацією, перекладом зустрічей з авторами, якими в останній момент більш-менш вдалось «наповнити» (не без допомоги й самих членів Чеської асоціації українців) - літературну складову національної експозиції «Український дім» та... торгівлею. А ще, останні запам'ятались вимогами: безпеляційно забезпечити їх пропусками на усі дні роботи виставки, місцем на експозиції для презентацій та... торгівлі (які переходили у відвертий скандал, що не робить честі нікому).

Така поведінка та зверхність окремих українців-перекладачів стала зрозумілою трохи пізніше, коли поспілкувавшись з українськими авторами, які прагнуть видаватись, включаючи й за кордоном - дізнався, як нашого брата українця, буквально кидає... видавець, включаючи й на чужині. З'ясувалось, що молоді автори з України, взагалі ототожнюються з рабами, яких, майже за дякую друкують видавці. Коли ж автора визнає широка громадськість та приходять «слава», й останній не хоче задурно віддавати до друку власні роботи, його оголошують... скупим та жадібним. Роль же перекладачів-українців проста - знайти собі та видавцю... бізнес!

Підтвердженням цьому є два факти: саме видавці, на відміну від молодих і не тільки авторів, їздять Мерседесами та те, що є непоодинокі приклади, коли автори, з метою уникнути здирництва - засновують свої власні видавництва.

А от ми, організатори національної експозиції, дійсно, не знаючи всього цього - створили, для українців та неукраїнців, враження, що останні мають справу з повними бовдурами!

Учасники з України на виставці: позитиви, негативи, побажання

Про позитиви від участі українських видавців (офіційно в Україні зареєстровано більше 240 видавництв!) та єдиної української бібліотеки з Ужгорода (член Української бібліотечної асоціації, яка нараховує у своєму складі 40 000 бібліотек, в яких працює 50 000 бібліотекарів!) у такого роду, міжнародному форумі й говорити - не варто! Очевидно, що перші відвезли з Праги не тільки сотні фотографій чи Свідоцтва й Подяки про участь у національній експозиції «Український дім», але й позитивні емоції, насамперед, від самої... Праги.

Саме на це й були «надії» організаторів, коли було прийнято рішення - запропонувати учасникам з України, поселення в дешевому готелі, фактично, за сотні метрів від самої виставки! Незважаючи на те, що поселення та проживання - не зовсім функція організаторів, які ні на «Львівському форумі», ні де би то не було інде по світі - не пропонують такого «сервісу», критику, хоч і мовчазну на собі - відчуваю. Заспокоює тільки те, що ті, хто не погодився на спартанську ночівлю (як це роблять, практично всі європейці: представники фірм та інституцій яких приймають участь у виставках і ярмарках по всьому світу, ночуючи по студентських гуртожитках та хостелах) - переселились у готель, правда за, далеко іншою ціною вартістю.

З другого боку, приймати рішення про участь у міжнародній виставці, доцільно не тоді, коли тебе переконають... за третім разом а, мінімум за 6 місяців до події, коли можна замовити виставкову площу на 10% дешевше, як це робить більшість учасників з Європи. Можливо, саме невіра у те, що: національний павільйон «Український дім» таки буде, візу «дадуть», скидку в 50% на дорогу зроблять - і є «причиною» пасивності окремих учасників з України. І навпаки, коли стало ясно, що організатори, буквально «розіб'ються», але реалізують задумане, поволі, але невпинно, кількість бажаючих прийняти участь у виставці-ярмарку - почала рости.

Звичайно, негативів було б менше, якби: павільйон замовили більших розмірів, якби за виставкову площу не треба б було платити взагалі, якби наші дипломати написали «правильного» листа, щоб не товктись у чергах до Консульства Чехії у Львові та не платити «дурні» гроші за терміновість, якби готелі у Празі коштували 10 євро на ніч... із сніданком...

З авторами теж не так все просто, як би цього хотілось. З одного боку - місця для організації презентації творів, читань та автогреміад на самій експозиції - практично не було. А тим більше, що організатори намагались об'єднати кілька бажань в одне: і видавцям дати простір та місце, і авторів достойно представити, і українців максимально задовольнити. Якщо перші мріяли тільки продавати, пам'ятаючи, як це робиться на книжкових ярмарках в Україні (де буйно йде безподаткова торгівля всім і вся, що привезли), а другі - через читання та автогреміади хочуть не тільки презентувати себе, але й щось заробити на своєму, то треті - робили і перше і друге, що скидалось на одне велике... торжище. Здалось, що у 9-метровому крамі не торгував тільки я один!

Людський фактор, як гарантія успіху та причини невдач

Сказати, що з державним чи іншим, але - повним фінансуванням (це коли придбається все, що треба й... хочеться: від реклами й великого павільйону до оренди літературних залів й зіркових готелів для проживання учасників та авторів), організувати національну експозицію можна краще - не зовсім вірно. Адже відомо, що бажання це - тисяча можливостей, а небажання - стільки ж причин. Звідси - все в людях, тобто у нашому випадку, в тих - хто зголосився організувати, допомогти та сприяти реалізації ідеї - національної експозиції. Тому, ніякі кошти, а головне: їх кількість, переконаний - не можуть бути визначальними при реалізації такого роду проектів, яким стала національна експозиція «Український дім».

Натомість, треба визнати, що ідея волонтерства - прекрасна, але має одну ваду: коли гра в останніх - надоїдає (а виставка це: підготовка до неї, робота на ній та підведення підсумків, яка триває, фактично... місяці), кожен може запросто вийти з проекту, бо добровільно прийшов, сам - й піду. Мабуть нам, українцям ще треба вчитися й принципам добровільності, про що дискутували з одним із членів Організаційної Ради, в процесі діяльності останньої. Однак, це інша тема...

Взагалі, озируючись назад, треба чесно сказати, що не усі активісти, включаючи й членів Організаційної Ради, зрозуміли до кінця - про що йде мова та після першого ж засідання, де з'ясувалось, що фінансування з боку держави - не буде зовсім, засумували й більше не приходили, ні на які зібрання - взагалі. Інші, появлялись епізодично, бо були зайняті «більш важливими справами», яким, наприклад - був бізнес-форум «Ukraine: Just Business», що пройшов у Будапешті 14.5.2015 (тобто в день відкриття національна експозиція «Український дім»), який організувала...

юридична фірма «Лаврінович та партнери»! Логічно, що бути проти бізнес-форумів (навіть, якщо вони організуються у, далекій від бізнесу - Угорщині чи одіозними, українськими регіоналами) - дико та не сучасно. Однак, коли до тебе, як до співорганізатора виставки, в Прагу - приїдуть підприємці із сотень фірм та десятків країн світу, їхати в інше місце, м'яко кажучи - помилка...

З другого боку не можна проігнорувати й «позицію» офіційної влади, яку маємо за місцеву, в особі - Посольства України в Чеській Республіці. Зрозуміти скруту та безгрошів'я діяльності чиновників-дипломатів можна, а от вибачити безініціативність та, навіть - протидію пропозиціям простих українців - не можна. Ну як ще кваліфікувати дії цілих двох аташе (з питань культури та економіки), які поставили умову, за якої - лист на адресу Виставкому від Посольства з проханням про знижку для національного павільйону, може бути підписаний тільки за умови надання повного переліку літератури, яку на виставку привезуть... українські видавництва та автори!? Як, крім перестороги (в стилі СРСР - «кабы чего не вышло») все це назвати (тобто, навіть М. Хрущов, який посварився з художниками у московському Манежі - відпочиває!)?

Скажу простіше: якщо я хочу у чомусь допомогти ініціативним людям, які до того ж зібрались, вперше - організувати національну експозицію держави, яку я представляю то, бодай дам їм свій номер мобільного телефону (ну для оперативної комунікації, як мінімум). Натомість, якщо порівняти, наприклад, своєрідний індекс сприяння ініціаторам-активістам, в ході підготовки та реалізації національної експозиції «Український дім», то вийде 90% - на користь Виставкому і лише до 10% - на користь Посольства (навіть з урахуванням раугу від останнього та Грамот)...

Зробити ж вид, що не було помилок з боку тих хто готував та організував національну експозицію «Український дім», теж - буде нечесно. З одного боку, можна все списати на незнання та на «перший раз», але ціла низка вже вирішеного та пообіцяного так і залишилась на папері (бо на щастя, окремі з нас - не лінувались та вели, писали й підписували протоколи зібрань) або на словах. Так, до кінця й не було прийнято пропозиції членів Організаційної Ради про секретаря, який би був у постійному контакті та керував поточною роботою штаб-квартири першої, членам якої нерідко приходилось завершувати свої засідання, переносючи їх в інше приміщення або навіть - у фойє. Крім того, так і не було отримано 1-2 стоянки, для потреб учасників з України, від власника Виставкового ареалу в Голешовіцях, кулер був... без води та просто займав дорогоцінне місце в павільйоні, а рекламний плакат АЗ національної експозиції «Український дім» з усіма організаторами й спонсорами - залишився нереалізованим бажанням окремих співорганізаторів.

З другого боку, треба визнати, що надії на українську діаспору, яка нібито буде ходити на національну експозиції «Український дім» трохи чи не щодня, в чому були переконані окремі з організаторів, особливо після роздачі майже 5 000 інформаційних листівок-запрошень - не виправдали себе. Можливо, співгромадяни прийшли до Чехії тільки на заробітки, а не купувати та читати книжок, навіть українською, а можливо увесь культурний бюджет заробітчанин... поглинули, практично - щотижневі, уже згадувані концерти...

Так чи інакше, національна експозиція «Український дім» - вже історія. В цілому, вдалося майже все, чого прагнули її організатори, учасники, волонтери та усі, небайдужі українці. Звідси, побажання до нас, усіх на майбутнє: робити все вчасно, по-європейськи та... щиро. Адже, мета одна: презентувати писемні таланти та літературу України, гуртуватись навколо цікавих авторів та творчих особистостей, з повагою до ініціаторів та волонтерів, але без надії на чиновництво!

Й останнє. В листах від учасників виставки-ярмарку з України та шанувальників реалізованої нами ідеї - велика подяка, саме «команді» (Організаційній Раді, Творчій групі та Прес-службі), яка змогла довести ідею національної експозиції до логічного кінця, за що всім - велике спасибі. З свого ж боку, радий, що вдалось буквально «запалити» багатьох, включаючи й тих, які брали «заради» реалізації, саме нашої ідеї національної експозиції - відпустки «за власний рахунок»! Тому, й не дуже здивуюсь, якщо після цього всього, що було зроблено нами всіма - знайдуться сміливці, які закинуть конкурувати у кількості проведених концертів та... почнуть братися, готувати виставки! От, коли - «заживе» наша рідна Україна!

Для себе ж виніс головне: якщо хочеш дізнатися хто є хто, навколо тебе - починай організувати виставку...

Ю.Ключівський,
Прага 25.5.2015 рік

P.S. Однак, виставка-ярмарок це тільки легеньке тренування...

Коли поставив три крапки, закінчивши своєрідне есе - піймав себе на думці, що виставка та інші, подібні заходи це таке собі... легеньке тренування перед чимось більшим та важливішим.

З цього приводу, дозволю собі кілька реальних пропозицій, які будуть значно вагомими та кориснішими, насамперед для України, громадянами котрої, більшість із нас, що проживають у Чеській Республіці, є. Хто знає, а раптом, набивши руку на міжнародних виставках - активісти та волонтери - погодяться із нижче запропонованим та спробують реалізувати, бодай щось із цього...

Отже, виходячи з євроінтеграційних намірів України, варто, саме в Празі спробувати таке:

1. Створити - Агентство сприяння Україні. Мета - підбирати/перекладати (іноземними мовами) економічну інформацію з України, пропагувати останню та організовувати презентацію: окремих галузей і сфер бізнесу, окремих територій та окремих підприємств.

2. Заснувати Європейсько-Українську торгово-промислову палату. Це особливо актуально через поступове об'єднання Європи, відсутність ТЕМУ при Посольстві України в ЧР і недіяльності представництва ТППУ. Взірець: діяльність Німецько-Чеської ТПП (<http://tschechien.ahk.de>).

3. Організувати своєрідну Європейсько-Українську біржу, з можливостями:

- продавати промислові товари, напівфабрикати та продукцію (насамперед с/г) України;
- придбавати ці ж позиції, включаючи б/у машини та обладнання на що є попит в Україні;
- навчати персонал з України: роботі на самій біржі, з іноземними компаніями, «грантовому бізнесу» тощо, з можливістю ротації останнього та повернення в Україну.

4. В науково-технічній сфері, розумно мати постійно діючу структуру (наприклад, ЕВРІКА), яка буде сприяти (а не лише дерти гроші!):

- поступленню та навчанню українців до європейських ВУЗів;
- організації наукових семінарів, симпозіумів, колоквиумів тощо;
- організації обміну викладачами та студентами і так далі.

5. В гуманітарній сфері, доцільно посприяти створенню (відкриттю філіалів) під дахом, наприклад - ПАРНАСу, ряду публічно-творчих інституцій, проектів та представництв, як-то:

- творчих спілок з України;
- театрів, бібліотек, музеїв та їх об'єднань;
- кіностудій, телевізійних та радіо студій тощо.

Натомість, виконавчій владі України, й самій доцільно регулярно виступати організатором: ділових зустрічей, форумів, конференцій, семінарів тощо з метою «презентації» ділових та інвестиційних можливостей України, спираючись саме на вищевказані та інші, подібні інституції.

При цьому, фінансування вказаних та інших інституцій повинно здійснюватись, частково за кошти платників податків України, частково - за рахунок власних членів-засновників, а основне - за рахунок власної господарської діяльності. Ну й звичайно - підприємницькі та інші гранди з багаточисельних цільових та структурних фондів ЄС, G4 тощо.

Базою ж для розміщення таких інституцій можуть стать вже наявні, придбані об'єкти нерухомості та інші майданчики, з урахуванням перспектив розвитку, а також вигідного, з точки зору логістики й трансферту, місцезнаходження (Прага, Брно, Пльзень, Ліберець, Ч. Будейовиці).

Й останнє, але важливе - при вирішенні місця розташування вищевказаних структур, треба врахувати, що Чеська Республіка та Прага, зокрема - мають переваги, через: вигідне, географічне розташування (в центрі Європи), відносно економною складовою витрат (на утримання інституцій та на організовані заходи), досвідом вступу до ЄС (через приведення власних норм до європейських), а також близькістю, нам - слов'янського менталітету...

Однак, не певен, що вищевказане та багато чого іншого, що вже давно мають європейські держави, можна реалізувати, бодай - в найближчій перспективі. Адже для втілення у життя подібного, потрібно мало - потрібні люди: сучасні, компетентні, сміливі, чесні, працьовиті. А ще потрібно - вчитися у тих, хто вже зробив щось подібне та переймати досвід кращих. Наразі ясно одне: якщо не «виростемо» з меншовартості й дріб'язковості, інтриганства і задрощів, які, буквально, топлять більшість з українців, в тому числі й тут в Чеській Республіці - діла не буде...

А на питання, з ким робити вищевказане, відповідь: «поки нема з ким», тобто - риторична!